

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**جهت‌گیری مذهبی و بهزیستی
روان‌شناختی با نگرش به
ارتباط قبل از ازدواج**

من از خدا خواستم تا....

من از خدا خواستم که پلیدی‌های مرا بزداید
خدا گفت: آن‌ها برای این در تو نیستند که من آن‌ها را بزدایم، بلکه آن‌ها برای این در تو
هستند که تو در برابرشان پایداری کنی
من از خدا خواستم که بدنم را کامل سازد.
خدا گفت: روح تو کامل است. بدن تو موقتی است.
من از خدا خواستم به من شکیبائی دهد.
خدا گفت: شکیبائی بر اثر سختی‌ها به دست می‌آید.
شکیبائی دادنی نیست بلکه به دست آوردنی است.
من از خدا خواستم تا به من خوشبختی دهد.
خدا گفت: من به تو برکت می‌دهم، خوشبختی به خودت بستگی دارد.
من از خدا خواستم تا از دردها آزادم سازد.
خدا گفت: درد و رنج تو را از این جهان دور کرده و به من نزدیک تر می‌سازد.
من از خدا خواستم تا روحم را رشد دهد.
خدا گفت: تو خودت باید رشد کنی ولی من تو را می‌پیرایم تا میوه دهی.
من از خدا خواستم به من چیزهائی دهد تا از زندگی خوشتر باشد.
خدا گفت: من به تو زندگی می‌بخشم تا تو از همه آن چیزها لذت ببری.
من از خدا خواستم تا به من کمک کند تا دیگران را
همان‌طور که او دوست دارد،
دوست داشته باشم
خدا گفت: امروز روز تو خواهد بود
آن را هدر نده
باشد که برکت یابی...

سپاس از خداوندی که لطف و عنایت بی دریغش، بنده نوازی بی شائبه و مقیاسش، شامل همه می‌شود، بی منت و بی توقع، بی اجر و مزد...

سپاسگزار خداوندی که مهربان‌ترین مهربانان است، او که تمام کائناتش را در قلب تمام مخلوقاتش جای داده و عشق به وجود نازنینش را به همه هدیه.

سپاسگزار پدر و مادری که به خاک، به زمین، ارزانی‌ام دادند و با عشق به آسمان دعوتم.

سپاسگزار همسرم، مردی آسمانی، او که بال پریدن است و پای رفتن

سپاسگزار نازنین فرزندم، او که سرمستم می‌کند به بارش، چتر و بارانی...

سپاسگزار خداوندی که استادی خردمند و فرزانه نصیبمان کرد...

سپاسگزار خداوندی که ایران عزیز نصیبم کرد و عشقی به بلندای کائنات به آفریدگانش.

سپاسگزار خداوندی که سلامتی‌ام بخشید، آرامش و شادی و اندوه و...

سپاسگزار خداوندی که هیچ ندارم پیش کش جز سپاسگزاری...

ای هیچ بهر هیچ در هیچ مپیچ...

تنها می‌دانم که سپاسگزارم

زهرا محبوبی نیه

فهرست

عنوان	صفحه
مقدمه	۲
بیانی ساده از پژوهش.....	۵
این موضوع چه اهمیتی دارد؟.....	۸
تعاریف نظری مفاهیم.....	۱۰
- تعریف نظری نگرش.....	۱۰
- تعریف نظری نگرش - گرایش به ارتباط قبل از ازدواج.....	۱۰
- تعریف نظری مذهب.....	۱۱
- تعریف نظری جهت‌گیری مذهبی.....	۱۱
- تعریف نظری بهزیستی روان شناختی.....	۱۲
رابطه با جنس مخالف.....	۱۳
رابطه جنسی قبل از ازدواج و منع‌کننده‌ها.....	۱۴
ارتباط قبل از ازدواج و داده‌های آماری.....	۱۵
راه‌اندازها و تعیین‌کننده‌های خط فکری رابطه جنسی قبل از ازدواج.....	۱۷
نقش کارکرد خانواده و تمایل به ارتباط قبل از ازدواج.....	۲۲
نقش والدین، اعتیاد و الگوهای روابط جنسی پیش از ازدواج.....	۲۳
بالا رفتن سن ازدواج و ارتباط قبل از ازدواج در امریکا و اروپا.....	۲۹
الگوی روابط قبل از ازدواج در کشورهای آسیایی.....	۳۲
تیبولوژی و خرده فرهنگ‌های روابط جنسی پیش از ازدواج.....	۳۵
زندگی دانشجویی - ارتباط پیش از ازدواج و ایدز.....	۳۷
تعریفی از ازدواج و تئوری‌های پیرامونی.....	۴۰
بهزیستی روان شناختی و مولفه‌های آن.....	۴۵
پیوستار بهزیستی روان شناختی.....	۵۱
بهزیستی روان شناختی و سلامت.....	۵۵
مذهب.....	۵۸
مذهب عامل بازدارنده از منعیات.....	۶۲
جهت‌گیری مذهبی.....	۶۵
نُه کارکرد تکاملی مذهب، دین و معنویت.....	۶۹
پرچمداران معنویت و مذهب.....	۷۱

۸۳	پیشینه‌های پژوهشی
۸۳	پیشینه‌های داخلی
۹۰	پیشینه‌های خارجی
۹۷	منابع
۹۷	فارسی و لاتین
۹۷	منابع فارسی
۱۰۹	منابع لاتین

هم اکنون بیش از ۱۴ میلیون دختر و پسر ایرانی در سن ازدواج قرار دارند (اداره کل آمار عمومی، مرکز آمار ایران، ۱۳۸۹)؛ از این رو بررسی نیازهای اساسی این افراد و دلایل گرایش آن‌ها به ارتباط با جنس مخالف، از اهمیت فراوانی برخوردار است. چرا که تأمین نامناسب و ناصحیح این نیازها یا قرار گرفتن آن‌ها در مسیر نادرست، فرد را به لحاظ روحی و روانی و در روابط اجتماعی و زندگی خانوادگی با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو خواهد کرد. دختر و پسر در رابطه متقابل، ممکن است در معرض فعالیت‌های مضر و زیادی قرار بگیرند که به سبب وجود عشق در رابطه، سوءاستفاده به نظر نرسد؛ اما در واقع، آنان وارد روابط آسیب‌زا شده‌اند و خود، از آن بی‌خبرند. در چنین روابطی، یکی از طرفین، از دیگری سوءاستفاده می‌کند که ممکن است از نوع جنسی و جسمی باشد؛ حتی ممکن است افراد ناخواسته در معرض موقعیتی خطرناک همچون تجاوز جنسی و بارداری قرار بگیرند (یوسفی و دیگران، ۱۳۸۶).

بنابراین شواهد سالانه حدود ۸۰ هزار جنین به صورت قانونی و غیر قانونی در کشور سقط می‌شوند؛ بیش‌تر دختران و زنانی سقط جنین می‌کنند که کم‌تر از ۲۵ سال سن دارند که شاید دلایل مهم آن، روابط نامشروع پیش از ازدواج باشد (محمدی اصل، به نقل از زارع شاه‌آبادی و سلیمانی، ۱۳۹۱).

در سال‌های اخیر دین^۱ به عنوان یکی از عمده‌ترین متغیرهای مؤثر بر رفتار و حالات روانی افراد مورد توجه بسیاری از متخصصین علوم رفتاری^۲ قرار گرفته است تا جایی که برخی دین را عامل اساسی در بهداشت فردی و اجتماعی^۳ معرفی کرده‌اند (سلطانی زندی، ۱۹۹۷). رفتارها و عقاید مذهبی^۴، تأثیر مثبتی در معنا دار کردن زندگی دارند. رفتارهایی از قبیل توکل به خداوند، عبادت، زیارت و... می‌توانند از طریق ایجاد امید و تشویق به نگرش‌های مثبت، موجب آرامش درونی فرد شوند و از جمله روش‌هایی هستند که افراد مذهبی با دارا بودن آن‌ها می‌توانند در مواجهه با

۱ - Religion

۲ - Behavioral scientists

۳ - Individual health and social

۴ - Religious beliefs

حوادث فشارزای زندگی^۱، آسیب کمتری را متحمل شوند (یانگ^۲ و مائو، ۲۰۰۷)؛ مدت هاست که تصور می‌شود بین مذهب و سلامت روان، ارتباط مثبتی وجود دارد و اخیراً نیز روان‌شناسان مذهب، حمایت‌های تجربی بسیاری را در این زمینه جلب نموده‌اند (لوین و تیلور^۳، ۱۹۹۸؛ به نقل از سلیمی بجستانی، ۱۳۹۳). از دیگر سوی، بهزیستی روان‌شناختی^۴ به عنوان رشد استعداد‌های واقعی هر فرد تعریف می‌شود (کارملو، گونزالو، جوینز، دیگو^۵، ۲۰۰۹)؛ دو رویکرد عمده در تعریف بهزیستی وجود دارد، لذت‌گرایی^۶ و فضیلت‌گرایی^۷. بر اساس رویکرد لذت‌گرایی، بهزیستی شامل شادکامی ذهنی، لذت و اجتناب از درد می‌باشد. در مقابل، روان‌شناسان پیرو دیدگاه فضیلت‌گرایی معتقدند مفهوم اصلی بهزیستی، بالفعل شدن توان بالقوه فرد در فرایند ادراک خود می‌باشد. به طور کلی در روان‌شناسی بالینی^۸، رویکرد فضیلت‌گرایی به دلیل ارتباط آن با توان بالقوه انسانی و نیرومند ساختن او امکان پذیرتر به نظر می‌رسد (ریان و دسی^۹، ۲۰۰۱؛ معین زاده و کومار^{۱۰}، ۲۰۱۰؛ به نقل از نادری بلداجی و همکاران، ۱۳۹۲). دانشگاه یکی از محیط‌هایی است که در آن، فرصت‌هایی برای برقراری روابط پیش از ازدواج^{۱۱} فراهم است؛ از سوی دیگر دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها یکی از منابع مهم هنجار در جامعه محسوب می‌شوند و شناخت ارزش‌ها و هنجارهای حاکم بر رفتار آنان در این باره، می‌تواند محققان و عالمان اجتماعی را در پیش‌بینی برخی واقعیت‌های این مسئله در سایر اقشار جامعه یاری نماید (سکاران، ۱۳۸۱).

۱ - Stressful life events

۲ - Yang KP & Mao XY

۳ - Levin & Taylor

۴ - Psychological Well-Being

۵ - Gomez Diego, Rahona Juan José, Hervas Gonzalo & Vazquez Carmelo

۶ - hedonism

۷ - virtue-orientation

۸ - clinical Psychology

۹ - Deci EL & Ryan RM

۱۰ - Kumar K

۱۱ - relations before marriage

در پژوهش حاضر، منظور از معاشرت و دوستی دختر و پسر، پیش از ازدواج، گستره ای از روابط میان دو جنس مخالف، پیش از ازدواج و بدون قوانین شرعی و عرفی و جاری جامعه است که با انگیزه‌های مختلفی مانند صمیمیت^۱، رفاقت^۲، دلبستگی^۳، فعالیت جنسی^۴، تعهد^۵، مراقبت^۶ و مبادله‌ی طرفین^۷ شکل می‌گیرد و در قالب دوستی و قرارهای عاشقانه به منظور ازدواج، دوستی‌های خیابانی، هم‌خانگی و شکل‌های دیگر تداوم می‌یابد (آزاد ارمکی، ۱۳۹۰)؛ مذهب و باورهای دینی و اعتقادی نیز می‌تواند از پیشروی‌های هیجانی، احساسی بر پایه‌ی نفس ملامت‌گر یا همان نهاد همه چیز خواه تابع اصل لذت فروید، چون مهارگر و ترمزی عمل کرده و از میزان لغزندگی و سهل‌الوصولی روابط بکاهد، از دیگر سوی بهزیستی روان‌شناختی می‌تواند به فرد کمک کند تا با مسائل و رویدادهای زندگی کمتر احساسی رفتار کرده و برای سلامت جسم، روان، معنویت^۸ و اجتماعی که در آن زندگی می‌کند کمتر ریسک و خطر نماید. در این مجال، می‌خواهیم روابط جاری بر این قشر جوان، پرشور که آینده ساز خود، جامعه و جهانی می‌توانند باشند را بررسی کنیم.

۱ - intimacy

۲ - friendship

۳ - attachment

۴ - sex

۵ - commitment

۶ - caring

۷ - mutual exchange

۸ - Spirituality

بیانی ساده از پژوهش

نگرانی دربارهٔ جوانان و تغییرات فرهنگی، عمری به درازای تاریخ بشر دارد. هنجارگریزی جوانان، همیشه مسئله‌ای مهم و جذاب بوده است. یکی از مهمترین این هنجارگریزی‌ها که در جوامع شرقی اهمیت بیشتری دارد، پدیدهٔ ارتباط و دوستی بین دختر و پسر پیش از ازدواج و نوع نگرش آنها به این روابط می‌باشد؛ با توجه به پیامدهای آن، نگرانی‌هایی را در سطوح مختلف اجتماع به وجود آورده است (وثوقی، ۱۳۸۸؛ به نقل از دهقان تنها، ۱۳۹۲).

گسترش رابطه‌ی جنسی پیش از ازدواج محصول «انقلاب جنسی»^۱ (لادوک^۲، ۲۰۰۶) اوایل (۱۹۶۰) تا اواخر (۱۹۷۰) م در جوامع غربی بوده است (لکاسکاس و استانک ویزین^۳، ۲۰۰۹)؛ در جوامع امروزی (بالاخص موضوع مورد بحث در ایران اسلامی) تعداد قبول شدگان در دانشگاه‌ها از چند دهه‌ی گذشته بسیار بیشتر شده است و اکنون با چندین میلیون فارغ‌التحصیل بیکار مواجه ایم که برای ازدواج در سنین مناسب خود شانس چندانی ندارند. طبق گزارش‌های رسمی دولت، بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در ایران ۱۰ برابر بیکاری غیردانشگاهیان است (شیخ الاسلامی، ۱۳۹۰).

تغییرات نظام ارزشی و تغییر ساختار اقتصادی ایران، به تدریج، زمینه را برای بروز الگوهای نوینی از رفتارهای جنسی^۴ در میان بخشی از جوانان ایرانی فراهم کرده است؛ شکل‌گیری ارزش‌هایی نوین و پیدایش الگوهای جدیدی از رفتار که به مثابه‌ی پاسخ‌هایی به نیازهای درونی ارضا نشده‌ی آنان عمل می‌کنند؛ با وجود این که معاشرت عاطفی و جنسی پیش از ازدواج، یا خارج از چارچوب ازدواج در ایران، بر خلاف هنجارهای سنتی، مذهبی و فرهنگی بوده و حتی از نظر قانونی نیز منع شده

۱ - sexual revolution انقلاب جنسی اشاره به دوره ای تاریخی در اواخر دهه ی (۱۹۶۰) م اوایل دهه ی (۱۹۷۰) در غرب دارد که به تدریج منجر به تغییر گفتمان جنسی و تغییر اساسی در نگرش ها، اخلاق جنسی و رفتار جنسی در بسیاری از کشورهای غربی شد.

۲ - LaDuke

۳ - Stankeviciene & Legkauskas

۴ - Sexual behavior

است، اما برخی شواهد در سال‌های اخیر دلالت بر روند افزایشی این گونه معاشرت‌ها در بین جوانان دارد؛ بیش از نیمی از دختران دانشجو در تهران در دهه‌ی ۸۰ تا ۹۰، تجربه معاشرت دوستی با جنس مخالف پیش از ازدواج و حدود یک چهارم ارتباط نزدیک‌تر شامل تماس جنسی^۱ را گزارش کردند (خلج آبادی فراهانی و کلند^۲، ۲۰۰۸). در تهران بین ۲۰ تا ۶۰ درصد جوانان گروه سنی ۱۴-۱۸ سال، با یک یا چند جنس مخالف، اغلب به طور پنهانی و بدون رضایت خانواده، ارتباط عاطفی و گاه ارتباط پیشرفته‌تر برقرار می‌کنند (خلج آبادی فراهانی و همکاران، ۲۰۱۱-۲۰۱۲؛ محمدی، ۲۰۰۶؛ محمد، ۲۰۰۷؛ خلج آبادی فراهانی و کلند^۳، ۲۰۰۸؛ به نقل از خلج آبادی فراهانی و همکاران، ۱۳۹۰). از دیگر سوی، مذهب نظام سازمان یافته‌ای از باورها، شامل سنت^۴، ارزش‌های اخلاقی^۵، رسوم و مشارکت در یک جامعه دینی برای اعتقاد راسخ‌تر به خدا یا یک قدرت برتر است (والش^۶، ۲۰۰۷ و والش^۶، ۲۰۰۹؛ به نقل از اسدی و همکاران، ۱۳۹۱). بنیامین راش^۷ روانشناس مشهور مذهب را برای روح بشر مانند هوا برای تنفس لازم و ضروری می‌داند (پرند پور و همکاران، ۱۳۸۹). بسیاری از صاحب نظران و اندیشمندان بر این باورند که مذهب تأثیر انکارناپذیری بر سلامت روح و جسم و دیگر ابعاد زندگی بشر دارد (پورشهریاری و شعاع کاظمی، ۱۳۸۹). از دیدگاه آلپورت^۸ جهت‌گیری مذهبی^۹ به دو صورت «بیرونی^{۱۰}» و «درونی^{۱۱}» می‌باشد؛ در جهت‌گیری مذهبی درونی، ایمان به خودی خود به عنوان یک ارزش متعالی تلقی می‌گردد و یک تعهد انگیزش فراگیر، نه وسیله‌ای، برای دستیابی به اهداف در نظر گرفته می‌شود. اما در جهت‌گیری مذهبی بیرونی، مذهب امری خارجی و ابزاری برای ارضای نیازهای فردی از قبیل مقام و امنیت می‌باشد (آلپورت و راس^{۱۲}،

۱ - Sexual contact

۲ - Khalaj abadi Farahani

۳ - Cleland J

۴ - Tradition

۵ - Moral Values

۶ - Walsh, F

۷ - Benyamin rash

۸ - Allport

۹ - Religious Orientation

۱۰ - outer

۱۱ - internal

۱۲ - Ross

۱۹۶۷، ص ۴۳۹؛ به نقل از مداحی و همکاران، ۱۳۹۰). متغیر بعدی پژوهش حال حاضر، بهزیستی روان‌شناختی است؛ در سالیان اخیر رویکرد آسیب‌شناختی به مطالعه‌ی سلامتی انسان مورد انتقاد قرار گرفته است. بر خلاف این دیدگاه که سلامتی را به عنوان نداشتن بیماری تعریف می‌کند، رویکردهای جدید بر «خوب بودن»^۱ به جای «بد یا بیمار»^۲ بودن تأکید می‌کنند (ریف و همکاران،^۳ ۲۰۰۴، ص ۳۸۵). از این منظر، سازگاری، شادمانی، اعتماد به نفس و ویژگی‌های مثبتی از این دست نشان دهنده‌ی سلامت است و هدف اصلی فرد در زندگی، شکوفا سازی قابلیت‌های خود است. نظریه‌هایی مانند نظریه‌ی خود شکوفایی مازلو^۴، کارکرد کامل راجرز^۵ و انسان بالغ یا بالیدگی^۶ آلپورت در شکل بندی مفهوم سلامتی روان‌شناختی^۷، این فرض بنیادین را پذیرفته و از آن بهره جست‌ه‌اند (ریان و دسی^۸، ۲۰۰۱؛ ص به نقل از مداحی و همکاران، ۱۳۹۰).

در انتها با توجه به ورود روز افزون موج دختران و پسران برای تحصیلات دانشگاهی (یا تکمیل تحصیلات)؛ ورود امکاناتی چون ماهواره و اینترنت (وایبر، لاین، تویتر و...) به خانه‌ها می‌بینیم که، سبک‌های متفاوتی از زندگی را از جوامع و فرهنگ‌های متفاوت، پیش روی مخاطبان ایرانی خود قرار داده و به گونه‌ای غیر مستقیم و پنهان، ارزش‌های پیشین آن‌ها را به چالش طلبیده و درعین حال برای زندگی، گزینه‌های جدیدی مقابل آن‌ها می‌گذارد؛ نمایش شیوه‌های دیگری از زندگی که به تغییر تدریجی ارزش‌ها و نگرش‌ها در جامعه منجر شده است. این فرایند تغییرات ارزشی خود را در شکاف‌های بین نسلی به خوبی نشان می‌دهد؛ چرخشی در نسل و روندی که نشانه‌ی تغییر در جامعه‌ی ای است که هنجارها و ارزش‌های سنتی و مذهبی آن کم‌تر در جوانان تأثیرگذار است.

۱ - wellness

۲ - illness

۳ - Ryff et al

۴ - Maslow

۵ - full function Rogers

۶ - development

۷ - Mental health

۸ - Deci & Ryan

این موضوع چه اهمیتی دارد؟

جامعه ایرانی جامعه‌ای است با بنیان‌های قوی فرهنگی و سنتی که در آن دین نقش مهمی را در زندگی مردم ایفا می‌کند و دوستی با جنس مخالف چه آشکارا و چه پنهانی، بر اساس تلقی کنونی از این گونه دوستی‌ها در جامعه منع می‌شوند؛ با این حال، به دلیل افزایش سوادآموزی و تحصیلات دانشگاهی در بین جوانان، دسترسی به رسانه‌های جهانی و فن آوری‌های نوین ارتباطی (اینترنت، تلفن همراه، چت و فیس بوک) سنت و فرهنگ جامعه در زمینه روابط با جنس مخالف قبل از ازدواج تحت تأثیر قرار گرفته و برقراری ارتباط با جنس مخالف و دسترسی به سایر فرهنگ‌ها تسهیل یافته است؛ از دیگر سوی ایجاد رابطه معنوی^۱ با قدرت بی‌کران با توسل به دین و مذهب به فرد این اطمینان را می‌دهد که نیرویی قوی همیشه از او حمایت می‌کند و ناظر بر اعمال اوست و بسیار اعمالی را که نهی شده را به فعل نرسانده و به دنبال کسب رضایت از قدرت لایزال می‌باشد. به هر حال صرف نظر از شکل و اختلافات بدنی دختران و پسران از نظر قوای شعور و عقلانی فرقی با هم نمی‌کنند اما دختران از حیث قوای عاطفی و خلقی بسیار حساس‌تر و دارای جنبه هیجان‌پذیری بیشتری نسبت به پسران هستند، دختران زودتر دل‌باخته شده و اگر آمادگی کافی در برخورد و معاشرت با افراد هرزه و لاپالایی را نداشته باشند به سادگی فریب خورده و با زبان بازی به وادی‌های انحرافی کشیده می‌شوند، بیشتر دخترانی که به دام رابطه جنسی کشیده می‌شوند به خاطر میل جنسی^۲ تسلیم جنس مخالف نمی‌شوند بلکه در اثر زودباوری و حس باورپذیری محبت، دوستی، سراب ازدواج به سقوط می‌رسند از دیگر سوی پسران وقتی به دختری ابراز علاقه و عشق می‌کنند در وهله اول به خاطر ارضای غریزه جنسی^۳ و تسکین احساس شهوانیشان است (خلج آبادی فراهانی، ۱۳۸۹) ... با توجه به پژوهش‌های صورت گرفته در این حیطه که در مقدمه و بیان مساله بدانها اشاراتی شد فقط می‌توان به آمار تکان دهنده‌ای که توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و تحقیق انجام شده توسط گلزاری (۱۳۹۲)

۱ - Spiritual relationship

۲ - Sexual desire

۳ - Satisfying sexual

صورت گرفته اشاراتی داشت: بر اساس این تحقیق، ۱۰۵ هزار و ۴۶ نفر دانش آموز یعنی ۷۴.۳ درصد دارای رابطه «غیر مجاز با جنس مخالف» بوده‌اند؛ همچنین طبق این گزارش در سال‌های تحصیلی ۸۶-۸۷ به بعد از ۱۴۱۵۵۲ دانش آموز دختر و پسر در دوره متوسط در کل کشور تعداد ۲۴۸۸۹ نفر (۱۷.۵ درصد) دارای روابط همجنس‌گرایی^۱ (لواط و مساحقه) بودند. به نوشته این گزارش، بر اساس اظهارات کارشناسان (گلزاری و همکاران، ۱۳۹۲)؛ در سال (۱۳۸۸) در دهه‌های (۱۹۶۰) و (۱۹۷۰) میلادی سن روسپیگری بالای ۳۰ سال بود، اما اکنون سن روسپیگری به ۱۵ سال به بالا رسیده است. تحقیقات دانشگاه شهید بهشتی نشان داده است که آمار روسپیگری بین زنان متأهل بیشتر از مجرد هاست و ۱۱ درصد روسپیان شهر تهران با اطلاع همسرانشان دست به روسپیگری می‌زنند؛ در سال‌های (۱۳۸۸) و (۱۳۸۹) آمار کشف باندهای فساد ۳۰ الی ۳۵ درصد افزایش داشته است. بر اساس این تحقیق، ۸۰ درصد دختران مورد پرسش در چند دبیرستان دخترانه تهران گفته‌اند که رابطه با جنس مخالف را تجربه کرده‌اند؛ محمود گلزاری، معاون ساماندهی امور جوانان وزیر ورزش و جوانان، ۲۱ اردیبهشت (۱۳۹۲) نیز گفته بود که بر اساس گزارش‌های آموزش و پرورش، ۴۰ درصد دانش‌آموزان رابطه با جنس مخالف را از ۱۴ سالگی شروع کرده‌اند و ارتباط پیش از دانشگاه دختران و پسران نسبت به ۳۰ سال پیش، سه برابر شده و زمان شروع رابطه جنسی نیز به دوره راهنمایی رسیده است (تهیه‌کنندگان گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس تاکید کرده‌اند که این آمار گوشه‌ای از حقیقت را نشان می‌دهد نه همه آن را). حال این سوال در ذهن نقش می‌بندد که آیا مذهب، جهت‌گیری مذهبی (درونی یا بیرونی) می‌تواند با نگرش به ارتباط قبل از ازدواج رابطه‌ای داشته باشد و آیا نگرش به ارتباط قبل از ازدواج بالاخص در خیل عظیم دانشجویان می‌تواند بهزیستی روان‌شناختی آنان را تحت الشعاع قرار داده و آیا می‌تواند بین این سه متغیر رابطه‌ای معنی داری برقرار باشد؟

تعاریف نظری مفاهیم

- تعریف نظری نگرش^۱

نگرش به معنای طرز تلقی، وجهه نظر، طرز فکر، رویه و تمایل به بازخورد است (آلپورت و دیگران^۲، ۱۳۷۱). ترکیب شناخت‌ها و احساس‌ها و آمادگی برای عمل به هر چیز معین را نگرش شخص به آن چیز گویند. اکثر روان‌شناسان اجتماعی نگرش را اینگونه تعریف می‌کنند: نظامی بادوام که شامل یک عنصر شناختی و یک عنصر احساسی و تمایل به عمل است. عنصر شناختی، شامل باورهای شخص درباره یک اندیشه یا شیء است. عنصر احساسی یا عاطفی، آن است که معمولاً نوع احساس عاطفی با باورهای ما پیوند دارد و تمایل به عمل در آمادگی برای پاسخگویی به شیوه ای خاص اطلاق می‌شود (کریمی، ۱۳۷۳). نگرش نشان دهنده سوگیری و دیدگاه‌های مثبت و منفی افراد به روابط پیش از ازدواج است (محمدی اصل، ۱۳۸۸؛ به نقل از زارع شاه آبادی و سلیمانی، ۱۳۹۱).

- تعریف نظری نگرش - گرایش به ارتباط قبل از ازدواج

منظور از معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج در این مطالعه، گستره‌ای از روابط میان دو جنس مخالف پیش از ازدواج است (بدون محرمیت) که با انگیزه‌های مختلفی مانند: صمیمیت، رفاقت، دل‌بستگی، فعالیت جنسی، تعهد، مراقبت و مبادله طرفین شکل می‌گیرد و در قالب شکل‌های دوستی، چون قرارهای عاشقانه، دوستی به منظور ازدواج، دوستی‌های خیابانی، هم‌خانگی و شکل‌های دیگر تداوم می‌یابد (خلج آبادی فراهانی، ۱۳۸۹). بیشتر نظریه پردازان و محققان در عرصه نگرش سنجی، نگرش را دارای سه بعد شناختی، احساسی و تمایل به عمل می‌دانند (کریمی، ۱۳۸۷؛ موحد، ۱۳۸۵).

۱ - attitude

۲ - Allport, G. W et al

- تعریف نظری مذهب

مذهب تجلی معنویت است و می‌تواند به عنوان ارزش، اعتقاد و تمرینی دانسته شود که افراد برای مواجهه با نیازهای روحانی خود انتخاب می‌کنند (تیلور، ۲۰۰۶). مذهب به عنوان یک سیستم ساختار یافته از اعتقادات، تمرینات، آیین‌ها و سمبولیهای تعریف شده که برای تسهیل رابطه نزدیک با خداوند مقدس یا مافوق، نیروی عظیم یا سرانجام حقیقت و درستی مشخص شده است (واکان^۲، ۲۰۰۸). اریکسون مذهب را به عنوان عاملی مهم و تاثیر گذار در رشد شخصیت موفق مطرح نموده است. چرا که روشی عمده است که فرهنگ‌ها تقوا و عفت را که با هر مرحله از زندگی در رابطه می‌باشد را ترویج داده‌اند. تشریفات مذهبی این رشد و پیشرفت را آسان می‌سازد (پیمان فر، ۱۳۸۹؛ منظری توکل، ۱۳۹۰).

- تعریف نظری جهت‌گیری مذهبی

یکی از مفاهیم ضروری مورد بحث دنیای پیچیده انسان که قدمتی به بلندی هستی‌وی دارد مفهوم دین و مذهب و باورهای دینی است (غریبی و قلی زاده، ۱۳۹۱). از دیدگاه آلپورت جهت‌گیری مذهبی به دو صورت درونی و بیرونی می‌باشد. در جهت‌گیری مذهب درونی ایمان به خودی خود به عنوان یک ارزش متعالی نه بخاطر چیزی تلقی می‌گردد و یک تعهد انگیزش فراگیر نه وسیله‌ای برای دستیابی به اهداف در نظر گرفته می‌شود. اما در جهت‌گیری مذهبی بیرونی، مذهب امری خارجی و ابزاری برای ارضای نیازهای فردی از قبیل مقام و امنیت مورد استفاده قرار می‌گیرد، به عبارت دیگر دینداری برای کسب امنیت و پایگاه اجتماعی است و افرادی که چنین جهت‌گیری دارند از دین به عنوان وسیله‌ای برای رسیدن به حاجات خود استفاده می‌کنند (آلپورت، ۱۹۶۷؛ خداپناهی و خاکساربلداحی، ۱۳۸۴؛ به نقل از غریبی و قلی‌زاده، ۱۳۹۱).

۱ - Taylor

۲ - Vakan

- تعریف نظری بهزیستی روان‌شناختی

بهزیستی روان‌شناختی داشتن ویژگی‌های مثبت مانند: روابط اجتماعی موفق، عزت نفس، احساس کارآمدی است و وظیفه‌شناسی (رایان و دکی، ۲۰۰۱؛ سلیگمن، ۱۹۹۸؛ به نقل از شکری و همکاران، ۱۳۸۹). بر اساس الگوی بهزیستی روان‌شناختی ریف و کیز (۱۹۹۵-۲۰۰۴) سازه بهزیستی روان‌شناختی از شش عامل؛ زندگی هدفمند، رابطه مثبت با دیگران، رشد شخصی، پذیرش خود، خودمختاری و تسلط بر محیط تشکیل می‌شود. از این منظر، شاخص سلامتی به عنوان نداشتن بیماری تعریف نمیشود (ریف و سینگر، ۲۰۰۴؛ به نقل از یگانه، ۱۳۹۲).

رابطه با جنس مخالف

امروزه جوانان بخش عمده ارزش‌های بزرگسالان را نفی کرده و ارزش‌ها و مسائل دیگری یافته‌اند که موضوع کار و وسایل ارتباطی آن‌ها را تشکیل می‌دهد. کارهای عادی زندگی روزانه که ما را در ارتباط متقابل چهره به چهره و کم و بیش دائمی با دیگران درگیر می‌کنند قسمت اعظم فعالیت‌های اجتماعی ما را تشکیل می‌دهند زندگی ما پیرو تکرار الگوهای همانند رفتار روزبه روز، هفته به هفته، ماه به ماه و حتی سال به سال سازمان یافته است اگر تغییر عمده‌ای در زندگی یک فرد رخ دهد مانند ترک دانشکده بخاطر اشتغال به کار معمولاً باید تغییرات مهمی در کارهای عادی روزانه داده می‌شود اما بطور طبیعی یک سلسله عادات جدید و نسبتاً منظم برقراری شود بنابراین کارهای هرروزه ما و ارتباط‌های متقابلی که ما در مقابل جنس مخالف درگیر می‌کنند به آنچه ما انجام می‌دهیم ساخت و شکل می‌دهند ما می‌توانیم از بررسی آنها درباره خودمان بعنوان موجودات اجتماعی و خود زندگی اجتماعی چیزهای زیادی بیاموزیم. برقراری ارتباط سالم با دیگران از موفقیت‌های شخصیتی و اخلاقی هر فرد می‌باشد (ریتز، ۲۰۰۰؛ شرفی، ۱۳۹۰). بر اساس مطالعه صورت گرفته در مرکز مطالعات جمعیتی آسیا و اقیانوسیه به این سوال که نظر پسران در مورد ازدواج با دختری که با جنس مخالف ارتباط داشته چیست؟ اینگونه بود که: بیش از دو سوم پاسخ‌گویان معتقد بودند (۶۴.۲ درصد) که بیشتر پسران حاضر نیستند با دختری که قبلاً با جنس مخالف رابطه دوستی داشته است ازدواج کنند. در سال‌های نزدیک به قرن بیست و یکم، در اغلب کشورها، تأخیر در ازدواج و همچنین تجرد قطعی به طور فزاینده‌ای شایع شد. یکی از تغییرات ارزشی و نگرشی،

در حیطه معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج است که می‌تواند به پذیرش این روابط به عنوان جایگزین ازدواج در بین جوانان مربوط باشد. علیرغم اهمیت فرهنگی و سنتی ازدواج در جامعه ایرانی، در سالهای اخیر شاهد این مدعا هستیم که سن ازدواج افزایش داشته و همچنین میزان تجرد قطعی و میزان طلاق به خصوص در شهرهای بزرگ و صنعتی روبه افزایش بوده است. طی چهار دهه گذشته، سن اولین ازدواج در بین جوانان به خصوص دختران ایرانی بطور قابل ملاحظه‌ای افزایش یافته است. همچنین شواهد اخیر بر افزایش معاشرت‌های قبل از ازدواج در بین جوانان دلالت می‌کند. بر این اساس مشاهده می‌شود که، روابط دختر و پسر قبل از ازدواج منجر به تاخیر در ازدواج جوانان می‌شود (موسسه مطالعات جمعیت شناختی آسیا و اقیانوسیه، ۱۳۹۰؛ خلج آبادی فراهانی، ۱۳۹۲).

رابطه جنسی قبل از ازدواج و منع‌کننده‌ها

رابطه جنسی پیش از ازدواج در اکثر جوامع از نظر اخلاقی عملی غیرقابل قبول شمرده می‌شود. در چند دهه اخیر، در برخی جوامع غربی از شدت این مسئله تا حدی کاسته شده اما هنوز هم در خانواده‌های سنتی، مذهبی و یا اشخاصی که از طبقات بالای اجتماع هستند تجربه جنسی افراد به خصوص خانم‌ها را صرفاً در قالب ازدواج، مشروع و موجه می‌دانند. منع افراد از داشتن روابط جنسی پیش از ازدواج تنها مختص اسلام نیست، بلکه در دستورات ادیان دیگر مثل دین یهود و اکثر فرقه‌های مسیحیت هم افراد از داشتن روابط جنسی پیش از ازدواج به شدت منع شده‌اند. در برخی ادیان هم مثل بودیسم اگر دو نفر انسان بالغ با میل شخصی شان و بر اساس علاقه‌ای به هم دارند با هم وارد رابطه جنسی بشوند حتی اگر ازدواج نکرده باشند، ایرادی ندارد، به شرطی که هیچ نوع آسیبی به طرفین نرسد. اما مذهب تنها یکی از تعیین‌کننده‌های خط فکری افراد است. تعیین‌کننده قوی دیگر فرهنگ هر قوم و یا جامعه است. مثال ساده اش این است که در کشورهای مسلمان که از یک دین پیروی

می‌کنند، نگرش‌های مختلفی نسبت به روابط جنسی وجود دارد. تعیین‌کننده بعدی هم که قانون است. معمولاً قانون، قدرت فرهنگ و مذهب را ندارد اما در نهایت فاکتور تعیین‌کننده‌ای در نحوه عملکرد افراد می‌تواند داشته باشد (ناصرزاده، ۱۳۸۵).

نگرش^۱ نیز تعریف خود را برای منعیات و یا راه اندازه‌ها در این حیطه خواهد داشت، رفیع پور (۱۳۷۸)، نگرش را سیستمی از عکس‌العمل‌های ارزیابی‌کننده که مبتنی بر اعتقادات و چارچوب‌هایی هستند، تعریف می‌کند که براساس آن، ارزیابی‌ها و رفتار شکل می‌گیرد. این چارچوب‌ها و پایه‌های ارزیابی‌کننده که در دوران مختلف شکل‌گیری شخصیت در خانواده و جامعه به وجود می‌آید، موجب می‌شود شخص آن موضوع را ارزشیابی و نسبت به آن، باور خوب یا بد بودن، مناسب یا نامناسب بودن را پیدا کند (یوسفی، ۱۳۸۶).

ارتباط قبل از ازدواج و داده‌های آماری

علی‌رغم افزایش میانگین سن جمعیت در ایران از ۲۲/۴ سال در سال (۱۳۵۵)، به ۲۹/۸ سال در سال (۱۳۹۰)، هنوز نیمی از جمعیت ایران کمتر از ۲۷ سال سن دارند (مرکز آمار ایران، سرشماری ۱۳۹۰). و بیشترین گروه سنی بین ۲۰-۲۹ سال قرار دارند. یک پنجم جمعیت در گروه سنی ۱۵-۲۴ سال و حدود یک سوم جمعیت در سنین ۱۵-۲۹ سال قرار دارند. لذا علی‌رغم این که ساختار سنی جمعیت در ایران، به سوی سالمندی جمعیت می‌رود، اما همچنان جوانان بخش مهمی از جمعیت ایران را تشکیل می‌دهند. از سوی دیگر، سن ازدواج در دهه‌های اخیر به خصوص در بین دختران، افزایش قابل توجهی داشته است. نسبت زنان هرگز ازدواج نکرده سنین ۲۰ تا ۲۴ سال از ۲۱.۴ درصد در سال (۱۳۵۵)، به حدود ۴۰ درصد در سال (۱۳۷۵) و به ۴۹ درصد در سال (۱۳۸۵) رسیده است؛ این نسبت در مناطق شهری به حدود ۸۰ درصد افزایش یافته است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵). میانگین سن ازدواج دختران و پسران در سال (۱۳۷۵) به ترتیب ۲۲.۴ سال و ۲۵.۶ سال بوده است که در سال (۱۳۹۰) به ۲۳.۴ سال و ۲۶.۷ سال رسیده است. میانگین سن ازدواج در بین زنان و مردان در تهران در سال (۱۳۹۰) حتی کمی بیشتر است (به ترتیب ۲۴ سال و ۲۸

سال). این امر موجب افزایش فاصله بین بلوغ و ازدواج در جوانان شده است. به علاوه علی‌رغم عمومیت بالای ازدواج به علت جایگاه اجتماعی، فرهنگی، سنتی و مذهبی ازدواج و خانواده در جامعه ایرانی، شواهد بر روند افزایش تجرد قطعی در سال‌های اخیر دلالت دارد. به طوری که تجرد قطعی در مردان و زنان به ترتیب از ۱.۱ درصد به ۲.۱ درصد در سال (۱۳۷۵) به ۱.۶ درصد و ۳.۶ درصد در سال (۱۳۸۵) (۴.۴ درصد در زنان و ۲.۴ درصد در مردان) (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵) افزایش یافته و در سال (۱۳۹۰) در مناطق شهری کل کشور به ترتیب در زنان و مردان به ۸ درصد و ۵ درصد رسیده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰؛ آزاد ارمکی، شریفی، ایثاری و طالبی، ۱۳۹۰).

دریک مطالعه در سال (۱۳۸۱)، ۲۷ درصد نوجوانان پسر به ماهواره و بیش از یک سوم آن‌ها به اینترنت دسترسی داشتند؛ (محمدی و همکاران، ۲۰۰۶)؛ ۳۴ درصد دسترسی به اینترنت در جوانان از سال (۱۳۸۴) تا سال (۱۳۸۶) حدود ۴۰ درصد رشد کرده است (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۶). مطالعه‌ای در سال (۱۳۸۵) نشان داد که درصد مهمی از دختران ایرانی از طریق چت در اینترنت دوست‌یابی می‌کنند (هنرپروران و همکاران، ۱۳۸۵). از سوی دیگر به علت افزایش تمایل دختران به ادامه تحصیلات دانشگاهی (مرکز آمار ایران، ۲۰۰۴) و مشکلات اقتصادی مرتبط با ازدواج مانند افزایش نرخ بیکاری، سن ازدواج به طور قابل ملاحظه‌ای در سال‌های اخیر افزایش یافته است. به طوری که نسبت زنان هرگز ازدواج نکرده سنین ۲۰ تا ۲۴ سال از ۲۱.۴ درصد در سال (۱۳۵۴) به ۴۷.۱ درصد در سال (۱۳۷۹) رسیده است (عباسی شوازی، ۲۰۰۲) و مطابق با آخرین سرشماری در سال (۱۳۸۵) این نسبت حتی به حدود ۸۰ درصد در مناطق شهری رسیده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۹). میانگین سن ازدواج در زنان کل کشور از ۱۸.۴ در سال (۱۳۴۵) به ۲۱.۴ درصد در سال (۱۳۷۵) و به ۲۳.۳ درصد در سال (۱۳۸۵) رسیده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۹). مطالعه‌ای توسط سازمان ملی جوانان در سال (۱۳۸۴) بر روی ۴۳۴ دختر و پسر سنین ۱۸-۲۹ سال که تجربه تماس جنسی قبل از ازدواج داشته‌اند نشان داد که فقط ۴۰ درصد از کاندوم در تماس‌های جنسی استفاده نموده‌اند و به علت اهمیت بکارت در برخی

دختران روابط جنسی غیر واژینال به عنوان جایگزینی برای روابط جنسی واژینال استفاده شده است (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۴).

راه‌اندازها و تعیین‌کننده‌های خط فکری رابطه جنسی قبل ازدواج

مطالعه تحولات اجتماعی ایران از تغییراتی آرام ولی گسترده در سالهای اخیر خبر می‌دهد. با گسترش امکانات جدید ارتباطی، جامعه ایران به تدریج با امواج فزاینده‌ای از تغییرات ارزشی و هنجاری مواجه شده است (رفیع پور، ۱۳۸۰؛ آزاد ارمکی و دیگران، ۱۳۸۱؛ ساروخانی و صداقتی فر، ۱۳۸۸). همان‌طور که مشاهده شد در تعدادی از مطالعات انجام شده مانند: خلج آبادی فراهانی و همکاران (۲۰۱۱-۲۰۱۲)، محمدی (۲۰۰۶)، محمد (۲۰۰۷)، میرمولایی (۱۳۸۴)، خلج آبادی فراهانی و کلند (۲۰۰۸ و ۱۳۹۰)، بیش از نیمی از دختران دانشجو در تهران در بین سال‌های (۸۵-۱۳۸۴) تجربه دوستی با جنس مخالف را داشته و حدودی یک چهارم ارتباط نزدیک‌تر شامل تماس جنسی را گزارش نموده‌اند (با توجه به این موضوع که می‌تواند نکته‌ها بیش از گفته‌ها باشد)؛ در تهران بین ۲۰ تا ۶۰ درصد جوانان گروه سنی ۱۴-۱۸ سال با یک یا چند جنس مخالف، به‌طور پنهانی و بدون رضایت خانواده ارتباط عاطفی و گاه پیشرفته‌تر داشته باشند (گلزاری، ۱۳۸۳؛ خلج آبادی فراهانی، ۱۳۹۰).